

Nové objavy pečatí obcí v Liptove

/príspevok na vedeckú konferenciu Pečate a ich používatelia/

PhDr. Peter Víték

© 2006

Nové objavy pečatí obcí v Liptove

PhDr. Peter Víték

Takmer všetky známe obecné a mestské erby sa väčšinou zachovali len na pečatiach a odtlačkoch pečiatok ako prejavoch administratívnej činnosti príslušnej obce. Pečať je najcitlivejším prejavom právneho postavenia mesta alebo obce. Je zároveň skoro jediným prameňom pre poznanie ich historického symbolu. V takto zachovanej symbolike liptovských obcí prevládajú cirkevné motívy, ale aj symboly vyjadrujúce zamestnanie obyvateľstva ako napríklad baníctvo, pltníctvo, lesníctvo či poľnohospodárstvo. Symboly niektorých obcí sú dodnes neznáme a čakajú na svoje objavenie. Pri mnohých z nich sa administratívna činnosť sa začala rozvíjať v období, keď sa symbol obce už nepovažoval za bezprostrednú súčasť pečatidla, a preto používali len nápisové pečatidlo s názvom obce, prípadne s iniciálami názvu. Viaceré liptovské obce v minulosti používali na overovanie svojich písomností pečatidlo susednej obce, prípadne ich overovali súkromným pečatidlom richtára alebo zemianskeho majiteľa.

Väčšinu symbolov obcí Liptova popísal vo svojej práci Slovenské mestské a obecné erby Prof. Jozef Novák. Novoobjavené pečate obcí publikoval neskôr PhDr. Emil Kufčák v štúdiu Erby liptovských obcí, ktorá vychádzala na pokračovanie v zborníkoch Liptov (č. 1, 3 a 4). V Liptovskom múzeu v Ružomberku sa nachádza zbierka prekreslených pečatí liptovských obcí a zbierka pečatidiel, ktoré sú tiež významným zdrojom pre túto problematiku. V Štátnom archíve v Bytči, pobočke Liptovský Mikuláš sa nachádza Zbierka pečatí a odtlačkov, ktorú začal zhromažďovať PhDr. Emil Kufčák v čase, keď pôsobil ako riaditeľ Štátneho okresného archívu v Liptovskom Mikuláši. Pri práci s písomnosťami okresných súdov som od roku 1997 zbierku začal dopĺňať a v roku 2000 som známe aj neznáme pečate obcí a miest v Liptove publikoval v práci Erby miest a obcí Liptova.

V archívnych fondoch okresných súdov v Liptovskom Mikuláši, Liptovskom Hrádku a Ružomberku, Školských inšpektorátov v Liptovskom Mikuláši a Ružomberku, či iných

archívnych fondoch, ktoré sú v správe štátneho archívu v Liptovskom Mikuláši, sa nachádza množstvo písomností s odtlačkami obecných aj mestských pečatidiel a pečiatok. Pri práci so spomínanými archívnymi fondmi sa väčšinou náhodne objavia aj pečate, ktoré doteraz neboli publikované. Objavy na tomto poli Vám teraz sprostredkujem v abecednom poradí podľa názvu obce.

Bukovina

Až donedávna bolo známe len nápisové pečatidlo obce a predpokladalo sa, že obecné písomnosti overoval tunajší richtár vlastnou pečatou. Žilo tu viacero zemianskych rodov, ale pôvodným vlastníkom územia Bukoviny a susedných dedín boli Bukovinskovci. Na písomnosti

z roku 1875 sa zachoval odtlačok obecného pečatidla pochádzajúceho z roku 1815. Pečatným znakom v strede pečatného poľa je erb, ktorý tvorí štiepený štít. V jeho ľavom poli je dvojkríž vyrastajúci z vrchu a ľavé pole tvoria štyri brvná. Klenotom erbu je šablou ozbrojené rameno vznášajúce sa nad korunou. Kruhový opis zachovaného odtlačku je slovenský: „OBECZ BUKOWINA 1815“, Ø 25x26 mm. Ide s najväčšou pravdepodobnosťou o kombináciu štátneho erbu s klenotom prevzatým zo zemianskeho erbu tunajšieho rodu Bukovinskovcov, pretože jeho členovia až do začiatku 19. storočia na overovanie dokumentov používali rodovú pečať. Táto sa vo všetkých skúmaných prípadoch zachovala nečitateľná. Doteraz je známy len erb oravských Bukovinskovcov podľa armálesu z roku 1673, ktorého hlavnou figúrou je kráčajúci lev držiaci v pravej končatine šablou a v ľavej kríž. Takto nám obecná pečať Bukoviny prináša nielen nové informácie v oblasti obecnej, ale aj v oblasti rodovej heraldiky.¹

Galovany

Pečať a symbol obce Galovany nebol známy. Obec bola vlastníctvom zemianskeho rodu Platycovcov a od druhej polovice 19. storočia bola so sídlom rodu, Paludzou, administratívne spojená. Na dokumentoch obce uložených v archívnom fonde Okresný súd v Liptovskom Mikuláši sa

zachoval rozmazaný odtlačok pečatidla v atramentovej farbe. V jeho pečatnom poli je poľnohospodársky motív - za dvojkolesovým pluhom prekrížené cep, hrable a kosa. Kruhopic je slovenský: OBEC GALOWANI, Ø 29 mm. Pečatidlo sa typológiou a technikou vyhotovenia hlási na začiatok 19. storočia. Pečatný znak bol využitý aj pri tvorbe súčasného erbu obce.²

Jamník

Obec Jamník patrí medzi tie liptovské obce, ktoré veľmi často menili obecné pečatidlo. Donedávna boli známe len tri typáriá Jamníka, jedno z druhej polovice 18. storočia s neznámym svätcom, druhé zo začiatku 19. storočia s vyobrazením zvonice a plodu slivky a tretie z prvej tretiny 20. storočia s hlucháňom sediacim na vetve. Posledné výskumy ukázali, že najstarším známym pečatidlom obce je pečatidlo pochádzajúce z roku 1673. V pečatnom poli sa nachádzajú dvaja svätci – svätý Damián a Kosma, ktorí majú o nohy opretý renesančný štít s brvnom, sprevádzaným rozdeleným názvom obce IAM NIK. Kruhopic je latinský: „RENOVATUM 1675 S.COSMAS. VN DAMIANUS.“ Svätci držia v rukách knihy a lekárske náčinie fľašu a nádobu na masť. Pečatidlo sa donedávna pripisovalo spišskému Jamníku, ale jeho odtlačok sa dokázateľne nachádza na žiadosti z 18. januára 1790, ktorou liptovské obce Liptovský Peter, Vavrišovo a Jamník žiadajú stolicu o povolenie zriadiť si v Petre školu a vydržiavať si vlastného učiteľa. Originál pečatidla je dnes uložený v Slovenskom národnom archíve v Bratislave. Na základe renesančného štítu opierajúceho sa o nohy svätcov je možné usúdiť, že pečatidlo bolo renovované podľa typária z polovice 16. storočia. Svätému Damiánovi a Kosmovi bol v blízkosti Jamníka zasvätený len neďaleký kostol v Okoličnom postavený po roku 1430. Súvislosť s týmto patrocíniom je zjavná, aj napriek tomu, že patrocíniom kaplnky v Podturni, postavenej v polovici 14. storočia nepoznáme. Doteraz sa však predpokladalo, že patrónom Jamníka bol v stredoveku svätý Duch podľa zaniknutého kostola v dedine Svätý Duch.

Na základe staršej pečate môžeme osvetliť aj tajomstvo svätca, ktoré skrývalo mladšie typárium obce z druhej polovice 18. storočia. Prof. J. Novák ho podľa atribútu, nádoby na

vodu, označil s otáznikom za svätého Jakuba. Pri pohľade na kresbu je ale zreteľné, že postava svätca nesie v ruke džbán alebo mešec. Ide teda najpravdepodobnejšie o svätého Kozmu zo staršieho typária. Toto mladšie pečatidlo so svätcom a kruhopisom “Po(ssesio) IAMNIK”, Ø 18x20 mm, sa používalo do polovice 19. storočia.³

Liptovská Anna

Čisto zemianska obec bol od stredoveku vlastníctvom zemianskeho rodu Allmannovcov či Dobákovcov a neskôr aj ďalších rodov. V pečatnom poli doteraz neznámeho obecného pečatidla je zobrazený pelikán kŕmiaci vlastnou krvou v hniezde svoje mláďatá, rodový znak rodu Allmannovcov. V hornej časti pečatného poľa je datovanie vzniku pečate, rok 1643. Kruhospis je maďarský: SZENT ANNA, Ø 30 mm. Pečatidlo dokumentuje vyspelú administratívnu činnosť obce už v polovici 17. storočia a skutočnosť, že aj tu pôvodne richtár overoval písomnosti rodovým znakom. Používalo sa až do 80-tych rokov 19. storočia.⁴

Liptovská Porúbka

Najstaršie známe pečatidlo obce pochádza z roku 1735. V ľavej časti pečatného poľa je zobrazená postava svätca rukou opierajúcou sa o pílu a v pravej časti je kľachiaci svätec. V kruhopise je latinský nápis: SIGILLUM PAGI PORUPKA 1735, Ø 30 x 27 mm.

Koncom 18. storočia katolíci z Porúbky patrili do obvodu farnosti v Liptovskom Jáne, ale pred rokom 1733 si vybudovali kaplnku zasvätenú svätému Šimonovi a Júdovi. Týchto svätcov prevzala Liptovská Porúbka aj ako symbol do obecného pečatidla. Pečatidlo Liptovskej Porúbky sa používalo rekordných 149 rokov. Tomu zodpovedalo aj jeho opotrebovanie a praktická neidentifikovateľnosť postáv v strede pečatného poľa v druhej polovici 19. storočia. Mladšie

pečatidlo pochádza z roku 1884. V kruhopise je maďarský nápis: KIS PORUBA KÖZSÉG PECSÉJTJE 1884, Ø 29 x 32 mm. Pečatný obraz je podobný ako na staršom typáriu. V ľavej časti je postava opierajúca sa o pílu a v pravej časti sa druhá mierne predklonená postava

opiera o sekeru. Na začiatku 20. storočia sa na písomnostiach objavujú odtlačky typária vyhotoveného podľa predlohy z roku 1735 s už opraveným latinským kruhopisom: SIGILLUM PAGI PORUBKA 1753, Ø 27x29 mm. Novodobý erb obce Liptovská Porúbka však nerešpektuje špecifické postavenie svätcov podľa predlohy z roku 1735, ktoré by erb odlíšili od podobných erbov na Slovensku, ktorých sú desiatky.⁵

Liptovská Štiavnica

Liptovská Štiavnica mala už v stredoveku vlastnú obecnú správu a svoj vlastný obecný znak. V Liptovskom múzeu v Ružomberku sa zachoval sádrový odliatok vyspelého erbového pečatidla Liptovskej Štiavnice, ktoré sa datuje do 15. storočia. Do tohto obdobia ho podľa expertízy prof. J. Nováka pomáha zaradiť nielen pozdnogotický štít, ale aj kruhopis vyrytý v gotickej minuskule ako typickým písmom 15. storočia. Kruhopyis je však pre zle vyhotovený odliatok nečitateľný. Symbolom obce je podľa tohto odliatku latinský kríž, na ktorý je zavesená trňová koruna. Pôvod erbu nebol doposiaľ vysvetlený. Spomínaný odliatok neobsahuje motív patrocínia Všetkých svätých, ktorý by sa dal s najväčšou pravdepodobnosťou predpokladať podľa zasvätenia blízkeho kostola. Symbol kríža sa v prípade Liptovskej Štiavnice viaže zaiste k veľmi pozoruhodným najstarším cirkevným dejinám okolia obce a môže mať vzťah aj k veľmi silnej templárskej tradícii v tomto regióne.

Pôvodné zamestnanie obyvateľstva Liptovskej Štiavnice sa odrazilo na mladšom obecnom znaku, ktorý sa zachoval na pečatnom znaku z druhej polovice 17. storočia. Tvoria ho skrížené poriská sekery a kopy. V dolnej časti je zobrazený zajac, vľavo hviezda, vpravo polmesiac a v hornej časti je holubica. Kruhopyis pečate tvorí latinský nápis: “SIGILLVM PAGI MAGNAE STEWNICHAE”, Ø 27 mm. Motív zo staršej pečate prevzala do svojho súčasného erbu Liptovská Štiavnica a motív mladšieho erbu prevzala susedná Štiavnička, ktorej pôvodné pečatidlo nie je známe.⁶

Liptovské Kľačany

Odtlačok najstaršieho pečatidla pochádza z roku 1786. Pečatný obraz tvorí na ľavej strane postava muža s klobúkom na hlave, s vtákom sediacim na pravej ruke a sekerou v ľavej ruke, na pravej strane je ihličnatý strom. Kruhopolis je

latinský: POS(SESIO). KELECZIN. 1786, Ø 30 mm. Mladšie typárium pochádza z druhej polovice 19. storočia. V pečatnom poli je tá istá postava vpravo a strom vľavo. Kruhopolis je maďarský: KELECSÉN KÖZSÉG PECSÉTJE, Ø 27 mm. Pečatidlá obce Liptovské Kľačany boli donedávna neznáme. Objavujú sa však na písomnostiach Okresného súdu v Liptovskom Mikuláši. Zobrazujú pôvodné zamestnanie tunajších obyvateľov – ťažbu dreva a sokoliarstvo.

7

Liptovský Trnovec

Podobu erbu Liptovského Trnovca publikoval podľa Altenburgerovej zbierky pečatí prof. J. Novák. Presné podoby odtlačkov pečatidla Liptovského Trnovca však neboli známe.

V roku 1429 získal Liptovský Trnovec krupinské mestské právo a v dokumentoch bol označovaný ako mestečko - oppidum. V 14. - 16. storočí bol sídlom farnosti. Tunajší kostol zasvätený svätému Jánovi Krstiteľovi bol postavený niekedy v 14. storočí.

V 16. storočí bol zasvätený svätému Duchu a v rokoch 1819-1820 bol na jeho mieste postavený nový kostol svätého Ducha.

Najstaršie pečatidlo Liptovského Trnovca pochádza z roku 1569. V pečatnom poli je hlava s výraznými fúzami, bradou a dlhými vlasmi. Kruhopolis je latinský: SIGILLVM . OPPIDI THARNOWICZ . 1569. Mladšia verzia tohto typária pochádza z roku 1616 a publikoval ju už prof. J. Novák. Pečatný obraz je podobný so staršou predlohou, ale hlava má šikmejšie oči a vypuklejšie líčne kosti. Kruhopolis je latinský: SIGILLVM . OPPIDI . THARNOWECZ . 1616. Ďalšie typárium pochádza z

roku 1867. V strede pečatného poľa je opäť hlava, ale bez bujných vlasov a fúzov, kruhopis je slovenský: PEČAŤ MESTEČKA TRNOVEC 1867, Ø 34 mm. V 30-tych rokoch 20. storočia sa používala pečať s podobnou hlavou ako na typárii z roku 1569 a slovenským kruhopisom : OBEC LIPTOVSKÝ TRNOVEC Okres Lipt. Sv. Mikuláš Krajina Slovenská, Ø 35 mm. Hlava svätého Jána Krstiteľa podľa najstaršieho typária sa stala aj predlohou súčasného erbu obce.⁸

Parížovce

Obec Parížovce zanikla v rámci výstavby vodného diela Liptovská Mara. Staršie pečatidlo bolo vyhotovené na začiatku 18. storočia.

V strede pečatného poľa je pluh na poli a kruhopis je latinský:

SIGILLVM POSES. PARIZSHAZA, Ø 32 mm. Pečatný znak Parížovci vystihuje poľnohospodársku minulosť obce, ktorá bola až do 17. storočia sídlom významného rodu Parížovskovcov a iných drobných zemianskych rodov.⁹

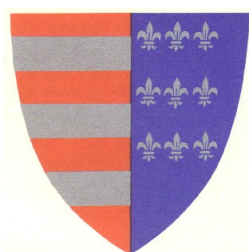

Partizánska Ľupča

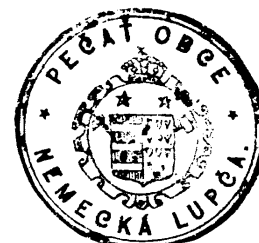
Partizánska Ľupča sa vyvíjala od 14. storočia ako poddanské mesto. Jej pôvodný názov bol Nemecká Ľupča. Najstarší doklad o erbe

Partizánskej Ľupče je na pečati listiny z roku 1435. Pečatidlo, ktorým bola overená listina, pochádzalo zo 14. storočia, o čom svedčí kruhopis napísaný gotickou majuskulou: SIGILLVM

LIPCZENSE. V strede pečatného poľa je erb. Keďže obsah erbu je odvodený od štátneho erbu v čase vlády Anjouovcov, pravdepodobne aj pochádza z tohto obdobia. Erbovú listinu Partizánskej Ľupči vydal až cisár Rudolf II. v roku 1604 a potvrdil ju v roku 1712 cisár Karol VI.

Štít erbu Partizánskej Ľupče, podľa pečatidla zo 14. storočia, je štiepený. Pravá červená polovica je delená troma

striebornými brvnami a na ľavej modrej polovici je dvanásť strieborných ľalií, po tri v troch radoch a dve a jedna v dvoch radoch. Po stranách erbu sú v pečatidle aj v erbovej listine umiestnené motyka a kopáč. Nad štítom je umiestnený polmesiac medzi dvoma hviezdikami. Kruh opis tohto pečatidla tvorí nápis: + SIGILLVM CIVITATIS LIPCZAE ALEMANICALIS, Ø 28 mm. Všetci heraldici pôvodne zastávali názor, že erb Partizánskej Ľupče je pretvorený anjouovský erb, a že všetky ďalšie figúry sú bez heraldickej funkcie. Erbová listina z roku 1604 ich však presvedčila o zatiaľ celkom ojedinelej stavbe mestského erbu. Pretvorený anjouovský erb je takzvaným srdcovým štítom, s ktorým sa stretávame pri rodových erboch a štátnych znakoch. Vlastné symboly mesta, ktoré sa donedávna považovali za doplnkové figúry, sú obsahom zadného štítu. Erb Partizánskej Ľupče je už v 14. storočí koncipovaný ako združený erb a je výnimočný v celej mestskej heraldickej tvorbe.

Zo 16. storočia pochádza menšie pečatidlo Partizánskej Ľupče so siglami L.A. (Lipce Alemanicalis). Pečatný znak mesto zmenilo na renesančný štít s motykou a kopáčom. Na prelome 19. a 20. storočia sa používala pečiatka s pečatným znakom prevzatým zo spomínaného pečatidla z 18. storočia, doplneným o kráľovskú korunu. Kruh opis je maďarský: SZABADALMÁS NÉMET-LIPCSE VÁROS PECSÉJTJE, Ø 35 mm. Po vzniku Československej republiky v roku 1918 sa používala podobná pečiatka. Nad štítom nie je polmesiac, len dve hviezdy a kruh opis je slovenský: PEČAŤ OBCE NEMECKÁ ĽUPČA, Ø 34 mm.¹⁰

Ružomberok - BIELY POTOK

V roku 1340 bol Biely Potok natrvalo pričlenený k majetku mesta Ružomberok ako jedna z jeho ulíc. O tom, že ulice Ružomberka mali vlastnú samosprávu nesvedčia len záznamy v mestských knihách, ale aj odtlačky pečatidiel. Najstaršie pečatidlo Bieleho Potoka, ktorého originál sa nachádza v zbierkach Liptovského múzea v Ružomberku, pochádza z konca 18. alebo začiatku 19. storočia. Kruh opis pečatidla je latinský: SIGIL VILLA FEHER PATAK AD OP ROS SP a uprostred s kresbou pozostávajúcou zo stromov vľavo, domu pokrytého slamou a rastlinou vedľa neho vpravo na brehu potoka. V hornej časti pečatného obrazu je šípom prestrelená ruža, ktorá znázorňuje príslušnosť Bieleho Potoka k Ružomberku.¹¹

Stošice

Obec Stošice po roku 1882 splynula so susednou obcou Okoličné a v roku 1971 boli spolu s Okoličným včlenené do Liptovského Mikuláša.

Pečatný symbol Stošíc nebol donedávna známy a zachoval sa na odtlačku pečatidla na cirkevných písomnostiach Vrbicko-mikulášskeho evanjelického zboru z konca 18. storočia. V centre pečatného poľa je doprava otočený mlatec s cepom v rukách mlátiaci snop obilia položený vpravo dole. Kruhový nápis je latinský: „SIGILLUM POSSESIO STOSSICE“. Zachovaný odtlačok pečatidla dokumentuje administratívnu činnosť na konci 18. storočia aj v najmenších liptovských obciach, akými boli v tomto období aj Stošice.¹²

Švošov

Najstaršie známe obecné pečatidlo Švošova pochádza z roku 1805. V strede pečatného poľa je z pažite vyrastajúci

listnatý strom. Toto pečatidlo bolo prvé, pretože obec v priebehu 18. storočia používala na overovanie svojich písomností pečatidlo Hrboltovej. Je otázkou, prečo obec do svojho znaku prevzala symbol stromu pravdepodobne podľa vzoru Stankovian, a nezvolila si za svoj symbol kompy, ktorá tu premávala, alebo symbol cintorínskej kaplnky svätého Matúša, postavenej v rokoch 1798-1799, či obraz alebo atribúty svätého Matúša. Stalo sa tak až v roku 1872, keď bolo vyhotovené pečatidlo s latinským kruhovým nápisom: „SIGILLUM POSSESIO SOSOU . 1872“ a obrazom kaplnky svätého Matúša uprostred. Používalo sa však len krátko, pretože na začiatku 20. storočia ho z obehu vytlačilo nápisové pečatidlo.¹³

Závažná Poruba

Pre objasnenie nasledujúcich skutočností je potrebné uviesť, že obec od roku 1920 používa úradný názov Závažná Poruba. Dovtedy sa striedavo používal pôvodný názov Nemecká Poruba prípadne Vágh-Poruba. Najstaršie pečatidlo Závažnej Poruby nebolo až do roku 2000 publikované a pochádza pravdepodobne z 18. storočia. Má 8-uhľoníkový tvar. V strede pečatného poľa je postava svätca držiaceho v ľavej ruke palicu a v pravej ruke drží neznámy predmet. Po ľavej strane svätca je lemeš a po pravej je čerieslo. V hornej časti pečatného poľa je latinský nápis na stuhe: SIGIL. NIMET. PORUBA, Ø 29 x 25 mm. Podľa údajov v kanonických vizitáciách farnosti v Liptovskom Jáne už v polovici 17. storočia stála v

Závažnej Porube drevená kaplnka zasvätená svätému Lukášovi - evanjelistovi. Podľa datovania zvona umiestneného pôvodne v tejto kaplnke, bola postavená okolo roku 1650 zrejme na mieste obecnej zvonice.

Na konci 19. storočia sa používalo pečatidlo bez pečatného znaku s maďarským textom NÉMETPORUBA v strede pečatného poľa a kruhopisom: LIPTÓ-VÁRMEGYE KÖZSEG. V 30-tych rokoch 20. storočia si obec dala vyhotoviť pečiátku s iným znakom. V pečatnom poli je snop, po jeho pravej a ľavej strane poľnohospodárske náradie (kosa, vidly, hrable a rýľ). Za snopom je zobrazený pluh. Nad pečatným znakom je text: OBEC ZÁVAŽNÁ PORUBA. Kruhopsis tvorí text: ŽUPA PODTATRANSKÁ, Ø 35 mm.¹⁴

- 1 ŠA Bytča, pobočka Liptovský Mikuláš, Okresný súd Liptovský Mikuláš, č. tk 747/1876, tk 3400/1875; NOVÁK, J.; VÍTEK, P.: Lexikón erbov šľachty na Slovensku II, Liptovská stolica, Hajko & Hajková, Bratislava 2004, s. 18
- 2 ŠA Bytča, pobočka Liptovský Mikuláš, Okresný súd v Liptovskom Mikuláši, č. tk 2376/1879 48/55
- 3 ŠA Bytča, Liptovsko-Oravská župa, Acta systematica politica primae quindenae mensis februarii, č. 357, 1790, K 85, ŽIFČÁK, F., ŽIFČÁKOVÁ, A.: Z histórie Jamníka, Jamník 1997, s. 80-81, NOVÁK, J. Slovenské mestské a obecné erby, Osveta, Martin 1972, s. 189-190; NOVÁK, J.: Jamník, expertíza obecného erbu, KUFČÁK, E.: Erby liptovských obcí, In. Liptov 3, Osveta, Martin 1975, s. 168; ŠA Bytča, pobočka Liptovský Mikuláš, Zbierka pečatí a odtlačkov pečiatok, tamže, Okresný súd v Liptovskom Hrádku, tk 4537/1874; VÍTEK, P. Jamník - dejiny obce, Dolný Kubín 1998, ŠA Bytča, pobočka Liptovský Mikuláš, Okresný súd v Liptovskom Hrádku, IV 134/1872; ŠA Bytča, pobočka Liptovský Mikuláš, Zbierka pečatí a odtlačkov pečiatok
- 4 ŠA Bytča, pobočka Liptovský Mikuláš, Okresný súd v Liptovskom Mikuláši, III 51/1874, tk 1319/1873 69/2; tamže, Zbierka pečatidiel a odtlačkov pečiatok
- 5 HORVÁTH, P.: K dejinám drevenej architektúry v Liptove, In. Liptov 9, Osveta, Martin 1987, s.191-201; ŠA Bytča, Liptovská župa I, Kanonická vizitácia farnosti v Liptovskom Jáne 1795; KOLEKTÍV: Súpis

- pamiatok na Slovensku 2, Obzor, Bratislava 1968, s. 229; CHURÝ, S.: Zázpisnica z kanonických vizitácií farností v Liptove roku 1825; ŠA Bytča, pobočka Liptovský Mikuláš, Okresný súd v Liptovskom Hrádku IV 67/1872, NOVÁK, J.: Slovenské mestské a obecné erby, ..., s.234, Liptovské múzeum v Ružomberku, inv.č. 21162, 40676, 29790; ŠA Bytča, pobočka Liptovský Mikuláš, Okresný súd v Liptovskom Hrádku, tk 2650/1884, tk 1697/1881 31/83; ŠA Bytča, pobočka Liptovský Mikuláš, Okresný súd v Liptovskom Hrádku, tk 1050/1906
- 6 Liptovské múzeum v Ružomberku, NOVÁK, J., Expertíza obecného erbu Liptovskej Štiavnice; ŠA Bytča, pobočka Liptovský Mikuláš, Mestečko Partizánska (Nemecká) Lupča, 1864, nesignované, KUFČÁK, E.: Erby liptovských obcí, Liptov 1, Martin, Vydavateľstvo Osveta 1970, s.139
 - 7 ŠA Bytča, pobočka Liptovský Mikuláš, Mezepisy obcí, Mezepis Zemianskej Lubele; ŠA Bytča, pobočka Liptovský Mikuláš, Zbierka pečatidiel a odtlačkov pečatí
 - 8 ULIČNÝ, F.: Dejiny osídlenia Liptova do konca 16.storočia, In. Liptov 8, Osveta, Martin 1985, s.169-171; HORVÁTH, P.: K dejinám drevenej architektúry v Liptove, In. Liptov 9, Osveta, Martin 1987, s.191-201; KOLEKTÍV: Súpis pamiatok na Slovensku 2, Obzor, Bratislava 1968, s.242; CHURÝ, S.: Zázpisnica z kanonických vizitácií farností v Liptove roku 1825 ako prameň pre národopisný výskum, In. Slovenský národopis, roč. 47, 2-3/1999, s. 230-234; ŠA Bytča, pobočka Liptovský Mikuláš, Zbierka pečatí a odtlačkov pečiatok; ŠA Bytča, pobočka Liptovský Mikuláš, Okresný úrad v Liptovskom Mikuláši, č.31/1931 adm.
 - 9 ŠA Bytča, pobočka Liptovský Mikuláš, Okresný súd v Liptovskom Mikuláši, tk 32/1882 57/30
 - 10 VÍTEK, P.: Dejiny Partizánskej Lupče. Marmota Press Poprad 2002, s. 53-54; ŠA Bytča, pobočka Liptovský Mikuláš, Mesto Partizánska Lupča, inv.č.19, inv.č.108, inv. č. 128; ŠA Bytča, pobočka Liptovský Mikuláš, Zbierka pečatí a odtlačkov pečiatok; KOLEKTÍV: Slovensko - prechádzky storočiami miest a mestečiek, Príroda, Bratislava 1994, s. 170; NOVÁK, J.: Slovenské mestské a obecné erby, ..., s.279-281; ŠA Bytča, pobočka Liptovský Mikuláš, Zbierka pečatí a odtlačkov pečiatok; ŠA Bytča, pobočka Liptovský Mikuláš, Okresný úrad v Liptovskom Mikuláši, č. 126/1924 prez.;
 - 11 ŠA Bytča, pobočka Liptovský Mikuláš, Zbierka pečatí a odtlačkov pečiatok; Liptovské múzeum v Ružomberku, inv.č.7446
 - 12 MAJTÁN, M.: Názvy obcí Slovenskej republiky, Veda, Bratislava 1998, s.166-167; Múzeum Janka Kráľa Lipt.Mikuláš, Ev.a.v Vrbickomikulášsky cirkevný zbor, Záväzky poplatkov miesto zvončeka a offier 1838, s.
 - 13 MOL Kamarai lvt. Városi iratok, fasc. 23, Liptó vármegyge, Liptovské múzeum v Ružomberku, inv.č. 14501, NOVÁK, J.: Slovenské mestské a obecné erby, ..., s.351; Odtlačok tohto zaujímavého pečatidla sa zachoval na kontrakte medzi farárom Anton Klimčíkom a richtárom Švošova z 29. marca 1886 a v súčasnosti sa nachádza v súkromných rukách. Zmluvu však v roku 1886 schválilo pod spisovým číslom 1620 Spišské biskupstvo, takže jej originál či odpis by sa mal nachádzať v Štátnom archíve v Levoči.
 - 14 HORVÁTH, P.: K dejinám drevenej architektúry v Liptove, In. Liptov 9, Osveta, Martin 1987, s.191-201; KOLEKTÍV: Súpis pamiatok na Slovensku 3, Obzor, Bratislava 1969, s. 456, CHURÝ, S.: Zázpisnica z kanonických vizitácií farností v Liptove roku 1825 ako prameň pre národopisný výskum, In. Slovenský národopis, roč.47, 2-3/1999, s.230-234, SPIRITZA, J.: Staré zvony v okrese Liptovský Mikuláš, In. Liptov 4, Osveta, Martin 1977, s.131-167, VÍTEK, P. a kol.: Závažná Poruba. Závažná Poruba 2002, s. 83; MAJTÁN, M.: Názvy obcí Slovenskej republiky, Veda, Bratislava 1998, s. 342; ŠA Bytča, pobočka Liptovský Mikuláš, Okresný súd v Liptovskom Mikuláši, č. III 33/1874; ŠA Bytča, pobočka Liptovský Mikuláš, Zbierka pečatí a odtlačkov pečiatok; ŠA Bytča, pobočka Liptovský Mikuláš, Okresný úrad v Liptovskom Mikuláši, č. 31/1931 adm., KUFČÁK, E.: Erby liptovských obcí, In. Liptov 3, Osveta, Martin 1975, s. 171